

**FARAGÓ LÁSZLÓ:
A REÁLIS TÉR ELVESZTÉSE ÉS A
GYAKORLATI KONSTRUKCIÓKRA
VALÓ RÁTALÁLÁS**

**„A GEOGRÁFUS ÚTJAI”
TÓTH JÓZSEF EMLÉKKONFERENCIA
PÉCS, 2014. MÁRCIUS 18.**

A GEOGRÁFIÁBAN (TÉRTUDOMÁNYOKBAN) TÁRSADALMI FORDULAT TÖRTÉNT

- A **tudományfilozófiában** ismeretelméleti, hermeneutikai, fenomenológiai fordulat történt
- A **kritikai földrajzi** elméletekbe mélyen beleívódott a nyugati marxista politikai gazdaságtan
- A **társadalomföldrajzban** szociologizáló, posztpozitivistá, posztstrukturalista, posztmodern trendek erősödtek
- A „tudományháború” itthon nem zajlott le (tértudományok ↔ tértanulmányok)

„A GEOGRÁFUS ÚTJA”

- A magyar társadalom- és regionális földrajz egyik **meghatározó** alakja, **népszerű** oktató/előadó (az általa képviselt nézetet meghatározó)
- **Marxista geográfus**: a fizikai/földrajzi térnek elsőbbséget és az objektív társadalmi-gazdasági folyamatoknak döntő jelentőséget tulajdonított a térszerveződésekben és a téralakításban
- **Konzervativizmus**: Nem fogadta el a regionális tudományt, nem hatottak rá az új törekvések, izmusok és elítélte a társadalmi (politikai) diskurzusban „kiagyalt” területi „kreálmányokat”

TUDOMÁNYFILOZÓFIAI, VILÁGNÉZETI KÜLÖNBSÉGEK

PÉLDA:

RÉGIÓ, REGIONALIZMUS

MI A TÉR ÉS A RÉGIÓ
ONTOLÓGIAI
STÁTUSZA?
ISMERETELMÉLETI
KÉTELYEK

TÓTH JÓZSEF MINDENTUDÁS EGYETEMÉN TARTOTT ELŐADÁSA

„A valós régiók már léteznek,
mindennapi térhasználatunkkal
fokozatosan alakítottuk ki őket.
Egyszerűen az a feladat, hogy tárjuk fel
őket, majd építsünk rájuk valamifajta
önkormányzati rendszert.”

2012 ŐSZE: MŰVÉSZETEK HÁZA

(Pécs regionális szerepéről folyó vita)

A magyar regionalizációnak az a baja, hogy a régiók „kreálmányok”, nem követik a (földrajzi) **valóságot**.

E NÉZETEK URALJÁK MA IS A MAGYAR TUDOMÁNYT

- A „... tér anyagi és abszolút eszméje a földrajzi felfogás alappillérvé vált” (Benedek 2000:9.), és még ma is döntően befolyásolja a modern földrajzi térszemléletet (Benedek 2002)
- „A pozitivista térfogalmak gyakorlati okokból sohasem vitézlettek és vitézlenek le.” „... reálszféra számára a ‚térfajták’ közül továbbra is az abszolút tér a preferált” (Erdősi F. 2014.)

ELTÉRŐ IDEOLÓGIAI ALAPOKON NYUGVÓ KÜLÖNBÖZŐ TÍPUSÚ REGIONALIZMUSOK LÉTEZNEK

- Realisták, empiristák, materialisták, marxisták, akik a **valóságra** kívánnak alapozni, a reális, az **abszolút** newtoni fizikai, a **földrajzi térben** gondolkodnak
- Idealisták, racionalisták, konstruktivisták, akik azt állítják, hogy a régiók elsősorban **az emberi térhasználat (ontológia) és a gondolkodás terméke** (ismeretelméleti érvelés), a relacionális emberi térben, a „világban való létben” gondolkodnak

A HAGYOMÁNYOS (REALISTA, EMPIRISTA, MARXISTA STB.) RÉGIÓFELFOGÁS

- A régió *ab ovo létező entitás*, **esszenciális létező**, ami „odakint van” a világban, amelyet objektív tudományos módszerekkel meg kell ismernünk!
- A régiónak, mint ideának, reflexiónak, absztrakciónak is alapja a tapasztalat (az intézményi régió „okozat”).
- ⇒ **Környezeti determinista**: földrajzi tájak
- ⇒ **Társadalmi(-gazdasági) determinista** (marxizáló megközelítések): társadalmi gazdasági folyamatok, viszonyok térbeli vetülete; vállalatok együttműködési területe, rajonok, gazdasági egységek

IDEALISTA, RACIONALISTA, KONSTRUKTIVISTA RÉGIÓFELFOGÁS

- Az ismereteinknek nem egyedüli forrása a tapasztalat, és a bizonyításnak nem egyetlen módja az empirikus igazolás
- **Konstruktívista szemlélet:** A régió az emberek által (szabadon) létrehozott cél-okokhoz igazodó konstrukció
- **Szociológiai-antropológiai megközelítés:** a régió tudatunkban létező szimbólum, dinamikus társadalmi jelenség, közös regionális identitás alapján történő térszerveződés
- **Nyelvi megközelítés:** a régió a tudományos-társadalmi-politikai kommunikáció során, a nyelv segítségével létrejött diszkurzív termék. Nincs más értelmük, mint amit mi adunk neki

- Alapulhat valós (pl. földrajzi, kulturális) különbségek értelmezésén, de ontológiai és ismeretelméleti értelemben is **társadalmi-politikai konstrukció**, ami csak az emberek által választott/adott tartalom felől írható le
- Társadalmi/szociális konstrukció, alapvetően az **együttlétezők közötti kapcsolatok hozzák létre**, amely sajátos társadalmi-gazdasági-dologi összekapcsolódást és különbségtételt jelent. A régió ideája intencionalitás függvénye. A régió **önteremtő módon** létrehozza magát (társadalmi „térhasználat”), mint egy **autopoietikus rendszer**, és ezt valamilyen céllal megismerjük, interpretáljuk és leképezzük (értelmes tér).

ANNYI A
VILÁG
AMENNYIT
BELETÖLTESZ

ANNYI A
RÉGIÓ
AMENNYIT
BELETÖLTESZ

Köszönöm a figyelmüket!

farago@rkk.hu

